

Bernat de Riudemeia, el cavaller i l'escola (1932-2008)

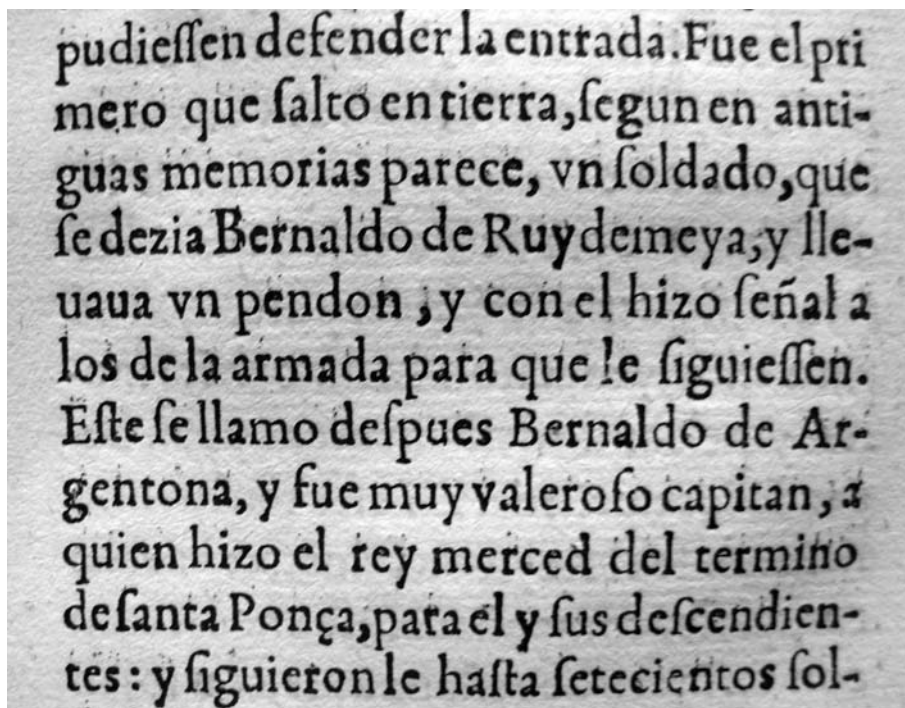
ENRIC SUBIÑÀ i COLL

Recentment s'han celebrat els actes per commemorar el 75è aniversari de l'escola

Bernat de Riudemeia amb molt èxit de participació, tant en l'exposició fotogràfica com en la resta d'activitats, malgrat que la previsió de mal temps en va fer anul·lar algun. És per aquest motiu que voldríem donar unes pinzellades sobre qui era en Bernat de Riudemeia i la història de la construcció de l'escola.

Bernat de Riudemeia: Carreres Candi ja esmentava aquest cavaller per primer cop en el seu llibre *Argentona Històrica*.¹ “1229. Al emprendre, Jaume I lo conqueridor, la conquesta de Mallorca, lo primer que saltà en terra fou Bernat de Riudemeia, que després s'anomenà d'Argentona, al qui, per los serveys d'aquesta guerra, premià lo monarca donantli'l lloch de Santa Ponsa.”

Carreras Candi es basava en la crònica escrita per Jerónimo Zurita. Aquest aragonès, nat a Saragossa el 1512, era fill d'un metge que serví en la cort de Ferran el Catòlic i de Carles I. El 1548 seria nomenat Primer Cronista del Regne per les Corts d'Aragó, i el 1562 publicaria els dos primers volums de la seva magna obra, *Anales de la Corona de Aragón*. Sens dubte, Zurita tingué accés a molts documents de l'Arxiu Reial, fet que li permeté documentar-se per escriure els *Anales*. També féu servir les antigues cròniques catalanes del segle XIII i XIV, concretament,

les de Jaume I, Pere el Cerimoniós, Ramon Muntaner i Bernat Desclot. El cert és, però, que cap de les quatre cròniques citen a Bernat de Riudemeia, ni tan sols el *Llibre dels Fets* del propi Jaume I. Hem de pensar que Zurita tingué accés a documentació fefaent, potser un llibre nobiliari o d'armes de la família Riudemeia o Argentona, on s'esmentava com a mèrits d'ennobliment el fet de ser el primer en posar el peu a terra durant la conquesta de Mallorca.

Segons les cròniques fou el dia 11 de setembre de 1229 quan es desembarcà a Santa Ponça, gesta que encapçalà en Bernat de Riudemeia, i que seria l'inici de la conquesta de Mallorca. Com diuen els *Anales*, per aquesta gesta el rei atorgà a Bernat de Riude-

meia la senyoria de Santa Ponça, que el devia nomenar cavaller. Bernat es feu cognominar Argentona, tot i que sembla que no va perdre el cognom Riudemeia ja que Carreras Candi esmenta un Bernat de Riudemeia, segurament descendent seu, que el 1285 era síndic d'unes valls de l'illa.

Bernat era fill de la masia de can Riudemeia, situada en la vall homònima i que, avui, encara conserva el mateix nom i emplaçament. Tot i que actualment tenim documentada la masia a partir del 1346, no tenim cap dubte que ja existia al segle XII.

Aquesta és la transcripció literal del fragment dels *Anales* en què s'esmenta a Bernat de Riudemeia:

“Fué el primero que saltó en tierra, segun en antiguas memorias

Pàgina dels Anales de la Corona de Aragón, edició 1579

1. Francesch Carreras i Candi, *Argentona Històrica*, Barcelona 1891, pàg. 70 (Reedició de l'AJuntament d'Argentona, 1982).

L'escola Bernat de Riudemeia quan en deien "escoles nacionals".
Postal d'Alfons Güell.
Col·lecció Enric Subiñà

parece, un soldado, que se decía Bernaldo de Ruydemeya, y llevaba un pendón, y con el hizo señal a los de la armada para que lo siguiesen. Este se llamó después Bernaldo de Argenton, y fué muy valeroso capitán, a quien hizo el rey merced del termino de Santa Ponça, para el y sus descendientes."

L'escola: A Argentona, fins que es va posar en servei l'escola Bernat de Riudemeia, hi havia tres escoles diferenciades per sexes, dues per a nenes i una per a nens. En l'edifici de l'actual ajuntament vell, al primer pis però totalment separades, hi havia l'escola de nenes de la Sra. Encarnació Sau i Santaló i la de nens del Sr. Francesc Burniol. I, encara, en el carrer Sant Julià, hi havia l'escola de nenes de les monges. El consistori, en època de la dictadura de Miguel Primo de Rivera (1923-1930), es va plantejar la possibili-

tat de construir una escola unitària, per a nens i nenes.

Amb aquesta idea, l'ajuntament va contactar amb un prestigiós arquitecte de Barcelona, Jeroni Martorell i Terrats (1877-1951). Martorell havia fet importants edificis com ara la seu de la Caixa de Sabadell, i també restaurat conjunts monumentals com ara el monestir de Poblet, el de Sant Cugat i el de Sant Pere de Rodes. A partir de 1915 projectà edificis per a institucions públiques, sobretot escoles, on segueix els postulats de renovació pedagògica impulsats per la Mancomunitat de Catalunya (1914-1925). Exemples d'aquesta pedagogia d'avantguarda aplicada als edificis escolars són els projectes de Granollers, Calella, Torroella de Montgrí, Vilobí, Banyoles, Batea, Súria, Sant Joan de les Abadesses, Ribes de Fresser i Vilassar de Dalt, executats entre

1917 i 1925. El 1927 l'ajuntament li va encarregar el projecte de les escoles públiques d'Argentona, que va deixar executat el 1928. El cost del projecte de l'arquitecte va ser de 2.396 pessetes, que Martorell va haver de reclamar a l'alcalde Jaume Abril l'agost de 1928 per no haver cobrat. El 1929 Martorell fou nomenat arquitecte conservador de Monuments del "Ministerio de Instrucción Pública".

El projecte inicial preveia de construir l'escola a tocar del gasòmetre, que estava situat una mica més avall d'allà on avui hi ha aproximadament el tramvia. En sessió plenària de 18 de juliol de 1929 l'ajuntament dóna compte de l'aprovació per part del Ministeri del "proyecto de construcción de un edificio de nueva planta con destino a dos escuelas graduadas, una para niños y otra para niñas, de tres secciones cada una". L'im-

port de l'adjudicació era de 60.000 ptes. L'escola estaria atesa per "cuatro maestros nacionales, cuyas plazas han de crearse" els quals gaudirien de "casa-habitación o consigación adecuada para alquileres de los nuevos maestros que se nombren".² Però la "Dirección General de Primera Enseñanza" va refusar l'emplaçament per la proximitat amb el gasòmetre. Aleshores, el consistori decideix en sessió plenària de 10 de gener de 1930 de traslladar l'escola al carrer del Pont (actual carrer Bernat de Riudemeia), en uns terrenys sense urbanitzar, proposta acceptada pel director general el març de 1930.³ Abans de formalitzar el tràmit el consistori comunica al propietari dels terrenys, el Sr. Manuel Gallifa i Grenzner que digui quin preu aspira a cobrar per l'expropiació dels terrenys.⁴

Les obres devien començar el segon semestre del 1930. A finals del 1931 sembla ser que les

escoles estaven gairebé enllestides, tal i com reflecteix un extracte d'una acta municipal en referència a la construcció de la tanca del recinte: "per a resoldre definitivament la qüestió referent a la tanca del Grup Escolar recentment construït en la fatxada que dóna al carrer de Bernat de Riudemeia". Amb aquesta acta constatem també que s'havia canviat el nom del carrer, obviant el del carrer del Pont per l'actual de Bernat de Riudemeia que, sens dubte, donaria nom a l'escola, tot i que desconeixem quants anys fa que s'anomena així.

El mes de juny de 1930 l'alcalde, Josep Calvet i Mora, demana a l'Inspector Provincial de Primera Enseñanza que sol·liciti a la "Dirección General de Primera Enseñanza" l'aprovació de l'expedient de graduació de l'escola pública d'Argentona: "...hallándose próximas a su terminación las obras de construcción de un Grupo Escolar, aprobado por

R.D. de quince de abril de mil novecientos veintinueve, de dos Escuelas Graduadas, una para niños y otra para niñas...".⁵ Aleshores, la vila tenia 2.615 habitants. La tradició diu que les escoles foren inaugurades pel President Francesc Macià, el qual visità la vila el 6 d'agost de 1932. No descartem que, efectivament, es fes una inauguració institucional aquell dia, però la inauguració oficial fou, segons dades de la Margarita Colomer, el 22 d'octubre de 1932.

A tall de curiositat mostrarem el calendari escolar, segons proposta del Consell Provincial de Barcelona, del primer curs de l'escola, el curs 1932-1933. Es podrà observar que els nostres infants de la República feien forces més hores lectives que en l'actualitat, bàsicament perquè s'anava a escola els dissabtes i les vacances d'estiu començaven molt més tard:

- Vacances d'hivern: del 24 de desembre al 5 de gener, ambdós inclosos.
- Vacances d'estiu: del 18 de juliol al 15 de setembre, ambdós inclosos.
- Vacances de primavera: els 1, 2 i 3 d'abril.
- Festes civils: 11 de febrer, 14 d'abril, 1er mig, 12 octubre i tots els diumenges de l'any.
- Dia 6 de gener, festa tradicional dels infants.
- Dia 19 de març, festa pel Comerç i la Indústria.
- Dilluns de la primera pasqua.
- Dilluns de la segona pasqua.
- El 29 de juny, festa pel Comerç i la Indústria.
- El 1er de novembre, festa pel Comerç i la Indústria.
- La duració de la tasca diària escolar ha d'ésser de cinc hores i ateses les circumstàncies de la ciutat (Mataró) seran: dos hores i mitja al matí i dos hores i mitja a la tarda, amb un descans per cada sessió; disposant-se que les hores de les 9 i dos quarts de 3 siguin les que regulin el començament de les classes al matí i tarda respectivament.⁶

La celebració del 50è aniversari el 1983 ha fet "despistar" la comissió de festes que ha celebrat aquest 2008, vint-i-cinc anys

després, el 75é aniversari. Que aquestes notes serveixin per marcar en el calendari que el centenari s'haurà de celebrar el 2032.

2. Arxiu Històric d'Argentona (=AHA), Correspondència 2. 78.

3. AHA, Correspondència 2. 73.

4. En realitat la propietària era la seva muller, la Sra. Josepa Saborit i Noguer.

5. AHA, Gov. 2. 78.

6. Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró, Hemeroteca, *Diari de Mataró*, 22 d'octubre de 1932.